

Tevfik Soyata'nın Türk Din Mûsikîsi Sahasındaki Çalışmaları ve Dinî Formlarda Bestelediği Eserlerin Makâmsal Analizleri

Tevfik Soyata's Works in the Field of Turkish Religious Music and Modal Analyzes of the Works He Composed in Religious Music Forms

ÖZET

1950'de Kayseri'de dünyaya gelen Tevfik Soyata, 1967'de yüksek öğrenimi için geldiği Ankara'da Cinuçen Tanrıkorur ile Türk mûsikîsi eğitimine başlamış, aynı dönemlerde Yılmaz Pakalınlar'dan tanbûr dersleri de alarak Baha Sürelnan'ın mûsikî meşklerinde tanbûr icrâ etmiştir. 1976'da Ankara Radyosu'nda tanbûr sanatçısı olarak göreve başlayan Tevfik Soyata, 1987 – 1989 yılları arasında Erzurum Radyosu TSM biriminde şef olarak bu görevini sürdürmüştür. 1990'nın sonlarına doğru henüz kurulma aşamasında olan Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'na Genel Sanat Yönetmeni olarak atanmasını takiben 1994 yılı itibariyle Türkiye'nin bazı üniversitelerine bağlı Türk mûsikîsi birimlerinde mûsikî faaliyetlerini sürdürerek günümüz mûsikî korolarında sanatçı unvanıyla görev yapan öğrenciler yetiştiren Tevfik Soyata, aynı zamanda bestekârlık yönüyle Türk mûsikîsi repertuvarına da birçok eser kazandırmıştır. 14'ü İlâhî, 8'i Şarkı, 3'ü Tevşih ve 1'i Ağır Semâi olmak üzere toplam 26 eseri bulunan bestekâra ait repertuvarın çoğunluğunu ise Türk din mûsikîsinin ilâhî ve tevşih formundaki eserleri meydana getirmektedir. Bu çalışmada Tevfik Soyata'ya ait toplamda 17 dinî mûsikî eserinin betimsel analizi yapılarak, Türk din mûsikîsi ile iştiğal eden araştırmacıların, eğitimcilerin ve öğrencilerin bu eserlerin makâmsal yapıları hakkında nazari manada bir kanaate ulaşmaları amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Mûsikîsi, Türk Din Mûsikîsi, Bestekâr, Tevfik Soyata, Analiz.

ABSTRACT

Tevfik Soyata, who was born in Kayseri in 1950, started his Turkish music education with Cinuçen Tanrıkorur in Ankara, where he came for his higher education in 1967. During the same period, he also took tanbur lessons from Yılmaz Pakalınlar and performed tanbur in Baha Sürelnan's musical practices. Soyata, who started working as a tanbur player at Ankara Radio in 1976, continued this duty as a conductor at Erzurum Radio TSM unit between 1987 and 1989. Following his appointment as the General Art Director of the Konya Turkish Sufi Music Community of the Ministry of Culture, which was still in the process of being established, towards the end of 1990, Soyata continued his musical activities in Turkish music units affiliated with some universities in Turkey as of 1994 and trained students who serve as artists in today's music choirs. At the same time, he contributed many works to the Turkish music repertoire as a composer. The composer has a total of 26 works, 14 of which are hymns, 8 songs, 3 tevsih and 1 agir semai. The majority of the repertoire of the composer consists of works in the hymn and tevşih forms of Turkish religious music. In this study, in addition to his contributions to Turkish religious music, by making a modal analysis of a total of 17 religious music works by Tevfik Soyata, it is aimed for researchers, educators and students dealing with Turkish religious music to reach a theoretical opinion about the modal structures of these works.

Keywords: Turkish Music, Turkish Religious Music, Composition, Tevfik Soyata, Analysis.

AMAÇ

Bu çalışmada, çok yönlü bir mûsikîşinâs olan Tevfik Soyata'nın Türk din mûsikîsi alanında hizmetleri ile az bilinen ve dolayısıyla az icrâ edilen dinî mûsikî formlarındaki eserlerinin tanıtımının yanı sıra, bu sahada çalışmalar yapan araştırmacıların, eğitimcilerin ve öğrencilerin dikkatlerine sunularak mezkûr eserlerin makâmsal yapıları hakkında nazari manada bir kanaate ulaşmaları amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada mülâkat, betimsel analiz ve literatür taraması olmak üzere üç temel nitel araştırma yönteminden istifade edilmiştir. “Tarama geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi

Hamza Cemir¹
Fatih Tüysüz²

How to Cite This Article

Cemir, H. & Tüysüz, F. (2024). “Tevfik Soyata'nın Türk Din Mûsikîsi Sahasındaki Çalışmaları ve Dinî Formlarda Bestelediği Eserlerin Makâmsal Analizleri”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(2): 235-263. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10900893>

Arrival: 14 January 2024
Published: 31 March 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Bu çalışma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları ABD yüksek lisans öğrencisi Hamza Cemir tarafından hazırlanma aşamasında olan “Tevfik Soyata'nın Türk Din Mûsikîsi Sahasındaki Çalışmaları ve Dinî Formlarda Bestelediği Eserlerin Makâmsal Analizleri” başlıklı yüksek lisans tezindeki verilerin bir kısmı kullanılarak yazılmıştır.

¹ Yüksek Lisan Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, SOSBE, İslam Tarihi ve Sanatları ABD, Sivas, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/04f81fm77>

² Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuarı, Türk Müziği Bölümü, Sivas, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/04f81fm77>

amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır” (Karasar, 2016). Çalışma içerisinde belirlenen eserler betimsel analiz ile incelenmiştir. “Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmadaki eserlere ait notalar, bestekârın kendisiyle görüşülerek bizzat kendi el yazması orijinal eser notaları istinsah edilerek meydana getirilmiştir. Eserlerin makâm incelemelerinde Türk mûsikîsi eğitimi veren kurumlarda çoğunlukla Arel nazariyatının kullanılması ve incelemelerin de kolay anlaşılabilmesi açısından Arel nazariyatındaki anlatım ve nota yazımı esas alınmıştır. Eserlerin analizinde her bir porte bütün olarak anlatılmıştır. Porte içerisindeki makâmsal çeşnilerin başlayıp bittiği ölçüler belirtilmiştir. Arel nazariyatındaki dörtlü ve beşliler çalışmanın içerisinde çeşni olarak isimlendirilmiştir.

ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma, literatür kaynak taraması ve betimsel analiz modeli ekseninde oluşturulmuş olup Türk mûsikîsi evreninde Türk din mûsikî formlarından İlahî ve Tevşih formundaki eserler açısından küçük bir örneklem ifade etmektedir.

SINIRLILIKLAR

Bu çalışmada betimsel analizi yapılan eserler, bestekârın kendi arşivi ve TRT Türk mûsikî repertuarında (Notam 1.0., 2017) ve literatürde mevcut olan eserler incelenerek bir sınırlandırmaya gidilmiştir. Tefvik Soyata'ya ait bu çalışmada makâmsal analizleri yapılan 14 İlahîsi hâricinde ayrıca Sûz-i Dil makâmında, güftesi Yûnus Emre'ye ait *Cezbe-i Hakk Olmayınca Neylesin Şeyhim Buna* isimli, 16468 repertuar numarasıyla TRT'de kayıtlı bir İlahî eseri daha olup kendisiyle yapılan yüz yüze mülâkatta bestekâr bu eserini nakletmemiştir. Bu sebeple mezkûr eser çalışmada sunulmamış, yalnızca kendisinin müsaade ettiği eserlerle bir sınırlandırmaya gidilmiştir. Toplamda 15 olan İlahî sayısı, mezkûr sebepten dolayı bu çalışmada 14 olarak sunulmuştur.

SAYILTILAR

Bu çalışmada istinsah suretiyle çoğaltılan eserlere ait notalar ve literatür taranarak elde edilen bilgiler doğru kabul edilmiştir.

GİRİŞ

Türk mûsikîsi, zengin bir kültürel mirasa sahip Türk toplumunun duygu, düşünce ve yaşamını müzikal bir dille ifade ettiği bir sanat dalıdır. Mûsikînin bu önemli kolunu oluşturan bestekârlık, Türk mûsikîsinin gelişimine ve repertuar açısından zenginleşmesine büyük katkılarda bulunmuştur. Bestekârlar, kendi dönemlerinde ve sonraki kuşaklarca, Türk mûsikîsine özgü makâmları, ritimleri ve melodi yapılarını şekillendirerek kültürel bir miras bırakmışlardır. Bu sanatkarlar, bir eser bestelemekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal duyguları, tarihi olayları ve yaşananları eserlerine yansıtarak Türk mûsikîsini derinlikli ve anlamlı kılmışlardır. Böylece bu kültürel mirasın sonraki kuşaklara aktarılmasında etkin bir rol oynamışlardır. Bu manada, Türk mûsikîsinin yaşayan önemli bestekârlarından biri de Tefvik Soyata'dır. Türk mûsikîsi repertuarına kazandırdığı lâ-dinî eserlerin yanında dinî formlarda da birçok eseri bulunan Tefvik Soyata, artık kaybolmaya yüz tutmuş kadim mûsikî hissiyatına da bu yönüyle tercüman olmuştur. Yalnız bir bestekâr değil, aynı zamanda nitelikli bir sâzende ve öğrenci yetiştirme noktasında velûd bir eğitimci olan Tefvik Soyata, TRT başta olmak üzere çeşitli korolarda ve üniversitelerde Türk mûsikîsi için kıymet arz eden birçok başarılı sanatsal faaliyetlerinin yanı sıra, etkin vazifelerde de bulunmuştur.

Bu çalışmada Tefvik Soyata'nın, yüksek öğrenimi için geldiği Ankara'da, Cinuçen Tanrıkorur, Yılmaz Pakalınlar, Baha Sürelsan, Necati Çelik gibi Türk mûsikîsinin önemli isimleriyle mûsikî meşklerine/mesailerine katılarak başladığı mûsikî serüveni, Ankara Radyosu'nda tanbûr sanatçısı olarak göreve başladığı 1976 yılından, emekli olduğu 2015 yılları arasını kapsayacak şekilde ele alınmıştır.³ Ayrıca, Türk mûsikîsi ve özellikle dinî mûsikî eğitimi veren kurumlara katkı sağlaması amacıyla kendisiyle yapılan yüz yüze mülâkat (Soyata, 2018) neticesinde, 14'ü İlahî, 8'i Şarkı, 3'ü Tevşih ve 1'i Ağır Semâî olmak üzere toplam 26 eserinin tekrar istinsah edilen, bestekâra ait bestelerinden ise -yalnız kendisinin çalışılmasına müsaade ettiği- 14'ü İlahî ve 3'ü Tevşih formundaki toplam 17 eserinin betimsel analizleri yapılmıştır. Türk din mûsikîsi ile iştigal eden araştırmacıların, eğitimcilerin ve öğrencilerin bu eserlerin makâmsal yapıları hakkında nazarî manada bir kanaate ulaşmalarını amaçlayan bu çalışmada öncelikle Tefvik Soyata hakkında genel bilgiler sunulmuştur.

³ Tefvik Soyata'nın 2015'te emekli olmasından sonra yaptığı çalışmalara da ayrıca ileriki konularda değinilmiştir.

TEVFİK SOYATA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Mûsikî Eğitimi

Tevfik Soyata 10 Eylül 1950 yılında ailesinin dördüncü çocuğu olarak Kayseri'nin Talas ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk ve ortaöğretimi Kayseri'de tamamlayarak 1967 yılında İstanbul Cerrahpaşa Eczacılık Fakültesi'ni kazanmış fakat abisi Tekin Soyata'nın Ankara'da yaşaması sebebiyle Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kaydını yaptırmıştır. Bu yıllarda Türkiye'deki siyasi istikrarsızlığın yol açtığı çatışmalar, onun Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki tahsilini olumsuz manada etkilemiş ve böylece bu fakülte'deki eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. 1974 yılında çıkarılan aftan faydalanmak suretiyle eğitimine tekrar kaldığı yerden başlamış ve nihayet aynı kurumdan 1976'da mezun olmuştur (Soyata, 2018).

Mûsikîye olan alakası çocukluk yıllarında başlayan Tevfik Soyata'nın ilk mûsikî eğitimi, babası Zekâi Bey'in onu bir mandolin kursuna kaydettirmesiyle başlamış fakat Batı müziği nağmelerinin kendi müzikal zevkine hitap etmediği gerekçesiyle bu eğitime nokta koymuştur. 15 yaşına geldiğinde ise bir bağlama satın almasına rağmen, Kayseri'de verilen bağlama derslerinin, tıpkı ilkokulda aldığı mandolin eğitimine benzeyeceği endişesiyle bağlama kurslarına katılmaktan da vazgeçmiştir. Musa Kumral'ın Polis Radyosu'nda ud ile yaptığı icrâ hoşuna gitmiş ve kendi gayreti ile öğrendiği bağlama sazını bırakıp kısa bir süre Kayserili bir mûsikîşinâs olan İsmail Ediz'den ud ve kısa bir süre sonra akrabaları olan Kâzım Bey'den keman dersleri almıştır (Ediz, 2018).

Tevfik Soyata, yüksek öğrenim tahsil ettiği dönemlerde de mûsikîye ara vermemiş, arkadaşı Yalçın Öcal'la meşk meclisleri arayışı içine girmiştir. Yalçın Öcal'la Ankara Polis Evleri Lokali başta olmak üzere, Bahçelievler semtindeki halk evinde tertip edilen programlarda ud ve keman icrâ etmiştir. 1969'da yine Ankara'nın Bahçelievler semtinde, önceki ismi "Türk Ocakları Genel Merkezi", yeni ismi ise "Resim ve Heykel Müzesi" olan binada, öğrenci adaylarının sınavla alınacağı ve Cinuçen Tanrıkorur tarafından mûsikî derslerinin verileceği bir sınavın ilanını görmüş ve bu sınava müracaat etmiştir. Ankara Radyosu mûsikîşinâslarından müteşekkil bir heyet karşısında verdiği mülâkatta başarı elde ederek buradaki eğitime başlayan Tevfik Soyata, Batı müziği derslerinin yanı sıra Cinuçen Tanrıkorur'dan Türk mûsikîsi nazariyat derslerini de almıştır. Kendisi, Tanrıkorur ile başladığı ilk ciddi mûsikî eğitimi hakkında ise şu bilgileri vermektedir:

"Cinuçen Bey burada ud icrâsında bulunur, bize eserler okuturdu. Ardından yorum yapardı. Ben o güne kadar Polis Radyosu dinler, arabesk türünde müziklerden bile zevk alırdım. Türk mûsikîne dair sağlam bir altyapım yoktu. Cinuçen Bey'i tanıdıktan sonra ise müzik tasavvurum tamamen değişti. 'Müziğe nasıl bakmak lazım?', 'müzik nedir?' gibi sorularına cevap bulmaya başladım. Cinuçen Bey'den çok büyük ölçüler edindim. Bire bir ders mi aldım? hayır; fakat toplu derslerde icrâ ettiği ud tavrından etkilenmem nedeniyle belki de o dönemlerde tanbûra olan alakam belirdi. Zira, udu genelde "kapalı perde" icrâ ederdi. Bir hafta boyunca ondan gördüğüm teknikleri evde sürekli tekrar ederdim. Rûhu şâd olsun" (Soyata, 2018).

Tevfik Soyata yine aynı dönemlerde Yılmaz Pakalınlar'ın Polis Radyosu'nda icrâ ettiği tanbûrdan etkilenmiş ve kendi ifadesiyle; *"Benim sazım tanbûr"* diyerek bu saza yönelmiştir (Pakalınlar, 2021).

Cinuçen Tanrıkorur'dan, Yılmaz Pakalınlar'ın tanbûr dersi verdiğini öğrenerek TRT Ankara Radyosu'na gitmiş, bu görüşmenin ardından Pakalınlar'ın Sıhhiye'deki evinde tanbûr derslerine başlamıştır. Ayrıca, Baha Sürelnan'ın (ö. 1998) evindeki meşklere de katılarak kendisinden feyz almıştır. Soyata, bu meşklere dair bir anısını da şöyle aktarmaktadır: *"Yegâh makâmında eserler geçiyorduk. Mersin'de çok acele bir işim olması sebebiyle hocamdan izin isteyince, bir taksim icrâ etmemi ve ardından gidebileceğimi söyledi. Alelacele bir yegâh taksim yaptım ve kendileri çok beğendiler. Aradan yıllar geçmesine rağmen ne zaman beni görse 'akşam yediğimi unuturum o yegâh taksimini unutmam' derdi. Çok güzel hatıralar yaşadım hocamla. Ruhü şâd olsun."* (Soyata, 2018).

Radyo ve Çeşitli Korolardaki Vazifeleri

Tevfik Soyata, 1976'da Ankara Radyosu'nda açılan prodüktörlük sınavında muvaffak olduktan sonra İstanbul Şehzadebaşı mevkiinde bir aylık kurs süresince tarihçi Ahmet Kabaklı'dan (ö. 2021) dersler almıştır. Kurs bittikten sonra Ankara'ya geri dönmüş ve kısa bir süre sonra TRT Antalya Radyosu'na tayin olmuştur. Fakat okulunu bitirme gayretinde olduğu için Antalya'ya gidememiştir (Soyata, 2018).

1976'da İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu için Sıhhiye'deki Kent Otelde bir sınav açılmıştır. Necdet Yaşar (ö. 2017), Nevzat Atlığ (ö. 2023) ve Mefharet Yıldırım'ın (ö. 1998) jüri olarak yer aldığı sınavı tanbûr sanatçısı olarak kazanmış fakat yine yarım kalan yüksek öğrenim tahsilini tamamlamak istemesi nedeniyle bu korodaki görevine de başlamamıştır. (Soyata, 2018).

1976 senesinin Aralık ayında Ankara Radyosu'nda tekrar bir sınav açılmış, Alaeddin Yavaşca (ö. 2021), Ferit Sıdal (ö. 2001), Tarık Kip (ö. 2000) ve Necdet Varol'un (ö. 2020) jüri olarak yer aldığı bu mülakat sınavında başarılı olarak vazifesine başlamıştır. Radyodaki ilk vazifesinde televizyon için beş program olacak şekilde bantlar kaydetmiştir (Soyata, 2018).

1987-1989 yılları arasında TRT Müzik Dairesi Başkanı Saim Konakçı'nın teklifi üzerine, iki sezon süresince Erzurum Radyosu'nda da çalışmalar yapan Tefik Soyata, burada ki çalışmalarını ise şöyle nakletmektedir:

“Saim Konakçı Müzik Daire Başkanı iken (rûhu şâd olsun) beni telefonla arayıp, Erzurum Radyosu'nun şefe ihtiyacı olduğunu söylemişti. Ben de Ankara Radyosu'nda olduğumu ve gidemeyeceğimi söyledim. Eşim, 'geçici görev de olsa 10-15 günlüğüne gidelim, radyonun sana ihtiyacı var' deyince eşimi kıramadım. Tren yolculuğu ile 20 saatte Erzurum'a vardık. Sağ olsunlar, orada bizi iyi karşıladılar. El birliğiyle bir haftada dört tane bant kaydı yaptık. Bir sezon diye gittim, niyetim de öyle idi ama iki sezon Erzurum Radyosu'nda kaldım. Haftanın iki günü, bir gün çalışma, ikinci gün bant kaydını yapardık. Örnek verecek olursam, bantların 29 dakikada bitmesi gerekiyorsa, radyonun sunduğu programın içerisinde bize verilen süre zarfında o bant yayınlarını bitirirdim. Öncesinde çok çalışırdım, ekip halinde çok emek verirdik. Daha sonraları solo kayıtları yaptık. İki sezon sonunda Erzurum Radyosu'ndan ayrıldım.” (Soyata, 2018).

Erzurum Radyosu'nda ki hizmetleri ve yaptığı bant kayıtları, Ahmet Hatipoğlu (ö. 2015), Tarık Kip ve Ferit Sıdal'ın bulunduğu kurul tarafından onaylanıp iki yıl boyunca Ankara Radyosu'nda yayınlanmıştır (Soyata, 2018).

Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak 11 Eylül 1989 yılında Konya'da kurulmuş olan Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'na, Ahmet Hatipoğlu'nun teşviki üzerine 1990 yılında kurucu sanat yönetmeni olarak atanan Tefik Soyata, 1997 yılına kadar bu görevini devam ettirmiştir (Soyata, 2018).

Tefik Soyata ayrıca 2005 yılından itibaren DSİ Amatör Korosu, Vakıfbank Amatör Korosu ve Mülkiyeliler Birliği Korosu gibi topluluklarda müzik çalışmalarını yürütmüş, Murat Salim Tokaç'ın teklifi üzerine, 2012-2015 yılları arasında Ankara Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nda koro şefliği yapmıştır. 2015'te TRT Ankara Radyosu'ndan emekli olmuştur. Hâlen Ankara'nın Kızılay semtinde bulunan TÜMEK' teki (Türk Müzikî Eğitimi ve Kültür Derneği) müzik çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca 2020'de Kayseri Talas Belediyesi bünyesinde bir müzik cemiyetinin kurulmasında öncülük eden Tefik Soyata, ülkemizin çeşitli kentlerinde bulunan korolarda misafir tanbûr sanatçısı olarak katılmakta ve müzik albümlerine tanbûr icrâsıyla katkılar sağlamaktadır (Soyata, 2018).

Tefik Soyata'nın 1976 – 2015 yılları arası Ankara Radyosu'nda yapmış olduğu bant kayıtları isimleri şunlardır: Tasavvuf Müzikî Konserleri, Saz Eserleri Programı, Klasik Koro, Kadınlar ve Erkekler Topluluğu, Solistler Geçidi, Enstrümental Türk Sanat Müziği, Türk Sanat Müziği Radyo Sanatçıları Konserleri, İki Solist Programı, Şarkılar ve Oyun Havaları adlı programlarda solo taksimlerde bulunmuştur. Bant kayıtları birebir tek kayıt olmadığı için tarihleri verilememiştir. (Bostancı, 2021)

TÜRK DİN MÜSİKİSİ SAHASINDAKİ ÇALIŞMALARI VE GÖRÜŞLERİ

1976'da Ankara Radyosu'nda göreve başladığı dönemden itibaren Türk din müzikî sahasında yapmış olduğu çalışmalarla da dikkat çeken Tefik Soyata, o yıllarda televizyon için yapmış olduğu ilk bant kaydı hakkında şu ifadelerle yer vermektedir: *“Tasavvuf ağırlıklı olarak toplamda 5 program yaptım. Yaptığım ilk program gayet güzel ve başarılı bir programdı. 'Perde kaldırma' yaparak kasîde ile devam edip ardından tanbûr taksimi yapmıştım. İyi çalışırsanız, kim nerede ne yapacağını iyi bilirse sistematik bir çalışma oluyor.”* (Soyata, 2018).

Tefik Soyata, ülkesinde birçok sanatsal faaliyette yer aldığı kadar, yurt dışında da çeşitli faaliyetlerde bulunarak Türk kültür ve müzikîsine dair birikimini ülke dışına taşımıştır. Devlet görevlendirmesiyle TRT bünyesinde kurulan bir heyetle birlikte Pakistan, Kıbrıs, Arnavutluk ve Almanya'da konserler vermiştir. Konya Mevlevî gruplarıyla Hz. Mevlâna'nın torunlarından olan Celâleddin Bakır Çelebi ve Türk din müzikîsine önemli hizmetleri bulunan Kâni Karaca (ö. 2004) ile birlikte İsviçre, Almanya, Japonya'ya giderek konserler vermiştir. Yukarıdaki konularımızda da bahsettiğimiz üzere, Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'nda 1990-1997 yılları arasında kurucu sanat yönetmeni olarak görev yapan ve birçok Mevlevî Mukâbelesi'nde tanbûr icrâcılığı yapan Tefik Soyata, aynı koro bünyesinde 5 sâzende, 5 hânende ve 5 semâzenden müteşekkil bir heyetle, 1991'de Polonya Bidgoşzu Müzik Festivali'nde düzenlenen “Otantik Müzikler Yarışması”nda dereceye girerek “en iyi şef ve en iyi müzik” ödülünü almıştır. Yine 1991'de Amerika Newyork'ta Türk Günü Yürüyüşü'nde, 1992'de İspanya Sevilla Expo Fuarı'nda, 1993'te Fransa Lyon'da, 1995'te Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da, 1996'da Avustralya Adelaide Festivali'nde konserlere katılmıştır. İlâhî formunda bestelemiş olduğu üç eseri ise beste yarışmalarında dereceye girmiştir. 2016'da *Bu*

Vücutum Şehrine Bir Dem Giresim Gelir isimli eseri birinci, *Hak Yolunu Gözlerisen* isimli eseri üçüncü, 2019 yılında *Yalancı Dünyaya Aldanma Yâ Hû* isimli eseri birinci, 2021 yılında *Canlar Canını Buldum* isimli eseri ise üçüncü seçilerek ödüle layık görülmüştür (Soyata, 2018).

2015 yılından bu yana Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılan dinî mûsikî kurslarında nazariyat dersleri veren Tefvîk Soyata'nın Türk din mûsikîsi hakkındaki görüşleri de oldukça dikkat çekicidir. Kendisi, dinî hislerin yalnız câmiî ve tekke mûsikîsinde değil, lâ-dinî eserlerde de bulunabileceğini, bu türden eserlerdeki terennümlerin de Allah aşkı ile meydana getirilebileceğini savunmaktadır. Bu görüşle birlikte, dinî mûsikî eserlerinin icrâsı sırasında her ne kadar uyulması gereken birtakım teknik kurallar olsa da dinî formdaki eserlerde amaçlanan manevî hissiyatın zuhur etmesi için ancak bu alana özgü bir talim ve meşk tedrisatından geçilmesinin önemini şu sözleriyle ifade etmektedir: “*Câmiilerde ezân ile başlayıp namazla devam eden ve tesbihat ile son bulan câmiî mûsikîsi formunu ecdat ne güzel keşfedip uygulamış ve günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Yıllardır dinî mûsikînin içerisindeyim. Şimdi siz bana ezân oku deseniz okuyamam. Çünkü ben ezân okumak için bir fem-i muhsinden ders almadım. Aynı şekilde bana İlâhî oku da deseniz yine okuyamam; çünkü tavrına ve üslûbuna vâkıf değilim.*” (Soyata, 2018).

BESTELERİ

Tefvîk Soyata'nın 14'ü İlâhî⁴, 8'i Şarkı, 3'ü Tevşîh⁵ ve 1'i Ağır Semâî olmak üzere toplam 26 eseri bulunmaktadır. Bu eserler aşağıdaki tabloda makâmların alfabetik sıralamasına göre sunulmuştur:

Tablo 1: Tefvîk Soyata'nın eserleri(Soyata, 2018)

DİNİ ESERLER					
NO	ESER ADI	MAKÂM	USÛL	FORM	GÜFTEKÂR
1	Bu Vücutum Şehrine	Bayâtî	Sofyan	İlâhî	Yûnus Emre
2	Yalancı Dünyaya Aldanma Yâ Hû	Eviç	Sofyan	İlâhî	Âşık Ömer
3	Be Hey Derviş Ne Gezersin	Hicâz	Sofyan	İlâhî	Sâdika Ana
4	Cerrâhî'ye Gel Hemân	Hicâz	Sofyan	İlâhî	Aşkî Hz.
5	Geldim Sana Kan Ağlayarak Sızlayarak Bak	Hicâz	Yürük Semâî	İlâhî	Yaman Dede
6	Gerek Güneş Gerek Yıldız	Hicâz	Sofyan	İlâhî	Nûh Mehmet Hoca
7	Bir Gün Seyre Çıktım Kara Beğ'ilen	Hüseynî	Sofyan	İlâhî	Âşık Seyrânî
8	Hamd ü Senâ Eylerim Rabbime Ben bî-Aded	Hüzzâm	Devr-i Hindî	İlâhî	Hâfız Abdullâh Nâzırlı
9	Senden Dolu İki Cihan	Hüzzâm	Sofyan	İlâhî	Hamîdüddîn-i Aksarâyî Hz.
10	Mülk-i Bekâ'dan Gelmişem	Mâhûr	Sofyan	İlâhî	Rufâî Sâdî Şeyh Murtazâ Sükûtî
11	Candan Seversen Allâh'ı	Muhayyer	Sofyan	İlâhî	Âşık Yûnus
12	Hak Yolunu Gözlerisen Gel Yanalım Dostlar İle	Sabâ	Sofyan	İlâhî	Yûnus Emre
13	Can Bu Tenden Gitmedikçe Pervâneyim Kur'an'a Ben	Şehnâz	Devr-i Hindî	İlâhî	Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî
14	Tâ Ezelden Eylemiş Tasdik Seni İhlâs İle	Uşşâk	Devr-i Hindî	İlâhî	
15	Ey Bu Gönlüm Şehrini Bin Lutf İle Âbâd Eden	İsfahân	Devr-i Hindî	Tevşîh	Azîz Mahmûd Hüdâyî
16	Gönül Hün Oldu Şevkinden Boyandım Yâ Rasûlallâh	Sûz-i Dil	Düyek	Tevşîh	Yaman Dede
17	Mefhar-ı Cümle	Şevk ü Tarab	Devr-i Revân	Tevşîh	Şeyh Vefâ Hz.

⁴ Tefvîk Soyata'ya ait Sûz-i Dil makâmında, güftesi Yûnus Emre'ye ait *Cezbe-i Hakk Olmayınca Neylesin Şeyhim Buna* isimli bir İlâhî de 16468 repertuar numarasıyla TRT'de kayıtlı olup kendisiyle yapılan yüz yüze mülâkatta bestekâr bu eseri nakletmemiştir. Bu sebeple mezkûr eser makalede sunulmamıştır. Esere ait nota ve tüm bilgiler için bkz. (Notam 1.0., 2017). İlâhî formu hakkında ayrıntılı bilgiler için ayrıca bkz. Tüysüz, F. (2021). “İlâhîlerin Genel Özellikleri, Şekilsel Yapıları ve Benzer Özellikler Taşıyan Bazı Türk Din Mûsikîsi Formlarının İlâhî Formu Olarak Tasniflendirilebilmesine Dair Bir Görüş”, *Journal of Arts*, 4(4), 237-254.

⁵ Tevşîh formu hakkında detaylı bilgiler için bkz Tüysüz, *agm.*, s. 249.

LÂ-DİNÎ ESERLER					
	Cihansın Ey Şefâat Menba'ı				
1	Aşkî Tattık Kimse Görmez Bizde Hicran Bir Daha	Hicâz	Devr-i Hindî	Şarkı	Yılmaz Karakoyunlu
2	Ey Gönül Derdin Gamnın Var İşte Derman Böyledir	Hüzzâm	Ağır Aksak	Şarkı	Zeki Atkoşar
3	Leyla Gibi Hiçkırma ve Mecnûn Gibi Yansa	Hüzzâm	Türk Aksağı	Şarkı	Mustafa Nafiz Irmak
4	Secdegâhdır Baş Konan	İsfahân	Ağır Aksak	Şarkı	Hz. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî
5	Beni Candan Usandırdı Cefâdan Yâr Usanmaz Mı	Kürdîli Hicâzkâr	Aksak Semâî	Ağır Semâî	Fuzûlî
6	Göğsünde Açılmış İki Goncayla Baharsın	Kürdîli Hicâzkâr	Türk Aksağı	Şarkı	Mustafa Nafiz Irmak
7	Git Bu Mevsimde Gurup Vakti Cihangirden Bak	Nihâvend	Düyek	Şarkı	Yahyâ Kemal Beyatlı
8	Mehtapta Geçen Bir Gecenin Hatırasından	Nihâvend	Türk Aksağı	Şarkı	Mustafa Nafiz Irmak
9	Ağlasa Âşık Belâyı Hicr İle Nâlân Olup	Sabâ	Devr-i Hindî	Şarkı	Fâtih Sultan Mehmed

TÜRK DİN MÛSİKİSİ FORMUNDAKİ ESERLERİNİN MAKÂMSAL ANALİZLERİ

Çalışmanın bu bölümünde Tefik Soyata'nın Türk din mûsikîsi formlarından olan 14'ü İlâhî, 3'ü Tevşîh olmak üzere toplam 17 eserinin makâmsal analizleri Arel-Ezgi-Uzdilek ses sistemine göre analiz edilmiştir. Öncelik, sayıca fazla olan İlâhîlere verilecek olup daha sonra Tevşîh formundaki eserlere yer verilmiştir. Sıralamada ise yukarıda verdiğimiz **Tablo.1**'deki eserlerin makâm isimlerine göre alfabetik listesi esas alınacaktır.

Bayâtî İlâhî (Bu Vücutum Şehrine)

BAYÂTÎ İLÂHÎ

Sofyan

*Gıfte: Yunus Emre
Beste: Tefik Soyata*

♩ = 180

1 Bu vü - cü - dum şeh - ri - ne

5 bir - dem gi - re - sim ge - lir lir

10 i - çin - de - ki sul - ta - nın yüzün gö - re - sim ge -

17 lir i - çin - de - ki sul - ta - nın yü - zün gö - re -

24 sim ge - lir i - şî - di - rem sö - zü - nü

30 1. gö - re - me - zem yü - zü - nü

34 2. gö - re - me - zem yü - zü - nü

Görsel 1: Bayâtî İlâhî *Bu Vücutum Şehrine* 1

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

38
8
La - i - lâ - he il - lal - lah Mu - ham - med Ra -

44
9
sû - lul - lah Lâ - i - lâ - he il - lal - lah

50
10
Mu - ham - med Ra - sû - lul lah

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Görsel 2: Bayâtî İlâhî Bu Vücdum Şehrine 2

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. Dolaplar dâhil 53 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüde makâmın güçlüsü civarından seyre başlanılıp 2. portenin 7. ölçüsüne kadar Bayâtî dizisiyle seyre devam edilmiştir.
- 2. porte:** 8. ölçüde yerinde Uşşâk yapılmış, 9. ölçüde makâmın güçlüsü olan Nevâ perdesi ile devam edilmiştir.
- 3. porte:** 10. ölçüden 13. ölçüye kadar Nevâ'da Bûselik çeşnisi gösterilmiştir. 14. ölçü de Nevâ'da Hicâz çeşnisi gösterilmiştir. 15. ölçüden başlayarak;
- 4. porte:** 17. ölçüye kadar Nevâ'da Bûselik çeşnisi yapılmıştır. 18. ölçüden başlayarak 21. ölçüye kadar Çârgâh üzerinde Çârgâh çeşnisi yapılmıştır. 22. ölçüden başlayarak;
- 5. porte:** 25. ölçüye kadar yerinde Uşşâk çeşnisi gösterilmiştir. 26. ölçüden başlayıp 28. ölçüye kadar Eviç'te Segâh çeşnisi gösterilmiştir. 29. ölçüden başlayarak;
- 6. porte:** 33. ölçüye kadar Eviç perdesi üzerinde Segâh çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 7. porte:** 35. ölçüden başlayıp 37. ölçüye kadar Nevâ'da Bûselik çeşnisi gösterilmiştir.
- 8. porte:** 38. ile 41. ölçülerde Bayâtî dizisi ile devam edilmiştir. 42. ölçüden başlayarak;
- 9. porte:** 45. ölçüye kadar Bûselik seyri ile devam edilmiştir. 46. ölçüden başlayarak 49. ölçüye kadar Bayâtî seyri ile devam edilmiştir.
- 10. porte:** 50. ölçüden başlayarak Bayâtî seyri ile devam edilmiş yerinde Uşşâk çeşnisi ile kalış yapılmıştır.

- 3. porte:** 5. ölçüde Eviç perdesi ile giriş yapılmış ve 6. ölçü ile beraber inici seyir ile devam edilmiştir.
- 4. porte:** 7. ölçüde Hüseyinî çeşnisi gösterilerek, 8. ölçüde Irak'ta Segâh çeşnisi yapılmıştır.
- 5. porte:** 9. ve 10. ölçülerde yerinde Hicâz çeşnisi yapılarak devam edilmiştir.
- 6. porte:** 11. ve 12. ölçülerde Eviç'te Segâh yapılarak devam edilmiştir.
- 7. porte:** 13. ve 14. ölçülerde inici seyir ile devam edilmiştir.
- 8. porte:** 15. ölçüde Hüseyinî çeşnisi gösterilmiş ve 16. ölçüde Irak perdesinde Segâh çeşnisi yapılmıştır.
- 9. porte:** 17. ölçüde Eviç'te Segâh çeşnisi yapılmıştır. 18. ölçüde makâmın tiz bölgeleri ile seyre devam edilmiştir.
- 10. porte:** 19. ölçüde inici seyir gösterilerek 20. ölçüde karara gelinmiştir.

Hicâz İlâhî (Be Hey Dervîş Ne Gezersin)

HICÂZ İLÂHÎ

Sofyan Güfte: Sâdka Ana
Beste: Tervik Soyata

Be hey dervîş ne gezersin

Be hey der - viş ne ge - zer - sin Der viş - lik - de dem bu - lu - nur

Bek - le pi rin e - şî - ği - ni Der di - ne der man bu - lu - nur

Yâ Mev - lâm Hû Mev - lâm Aş - kn bi - ze ver Mev - lâm (D. C.)

Be hey dervîş ne gezersin
Dervîşlikde dem bulunur
Bekle pirin eşîğini
Derdine derman bulunur

Gel de bahr-i ummâna dal
Sever isen gel gevher al
Merd-i cenktir meydâne gel

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Görsel 5: Hicâz İlâhî *Be Hey Dervîş Ne Gezersin*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. 6 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüde makâmın güçlüsü olan Nevâ perdesiyle giriş yapılmış, inici seyir kullanılarak yerinde Hicâz karar edilmiştir. 2. ölçüde çıkıcı seyir kullanılarak devam edilerek makâmın güçlüsünde karar yapılmıştır.
- 2. porte:** 3. ölçüde güçlü civarından inici seyirle Nîm Hicâz perdesinde çeşnisiz kalış yapılmış, 4. ölçüde inici seyir ile yerinde Hicâz çeşnisi kullanılmıştır.
- 3. porte:** 5. ve 6. ölçülerde yerinde Hicâz yapılmıştır.

Hicâz İlâhî (Cerrâhî'ye Gel Hemân)

HİCÂZ İLÂHÎ
Cerrâhiye gel hemân

Sofyan *Güfte: Aşkî Mücaffer Ozak*
Beste: Tefik Soyata

1. Cer-râ-hi-ye gel he-man bu-lam der-sen ger-râ-hu bu-lam der-sen ger-râ-hu
Zen-gin e-der fa-kî-ri A-ziz e-der ha-kî-ri A-ziz e-der ha-kî-ri
Gô-ze tir der-vî-şî-nî Â-sân e-der i-şî-nî Â-sân e-der i-şî-nî

2. Ko-maz gö-nül de gü-mân pîr Nû-red-dîn Cer-râ-hî pîr Nû-red-dîn Cer-râ-hî
Müş-kî le nâ-sır o-lur pîr Nû-red-dîn Cer-râ-hî pîr Nû-red-dîn Cer-râ-hî
Hak-ka çe-ker zâ-kî-ri

3. Hîm-me-tî hâ-zır o-lur Kal-bi-ne nâ-zır o-lur kal-bi-ne nâ-zır o-lur
Dert-î le-rin der-ma-nı gö-nül-le-rin sul-ta-nı gö-nül-le-rin sul-ta-nı
Aş-kî kem-ter ku-lu-đur bu yol aş-kın yo-lu-đur bu-yol aş-kın yo-lu-đur

4. Lâ-i-lâ-he il-lâl-lâh Mu-ham-med-Ra-sû-lül-lâh

5. Lâ-i-lâ-he il-lâl-lâh Nû-red-dîn şey-en-îl-lâh

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Görsel 6: Hicâz İlâhî Cerrâhî'ye Gel Hemân

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. Dolaplar dâhil 13 ölçüden meydana gelmiştir.

1. **porte:** 1. ölçüde karara gelinerek, 2. ve 3. ölçülerle birlikte dizi sesleri ile devam edilmiştir.
2. **porte:** 4. ölçüden başlayarak 5. ve 6. ölçüler ile birlikte dizi sesleri ile devam edilmiştir.
3. **porte:** 7. ve 8. ölçüde Eviç perdesi ile devam edilmiştir. 9. ölçüde Nevâ'da Bûselik çeşnisi yapılmıştır.
4. **porte:** 10. ve 11. ölçülerde makâmın sesleri ile devam edilmiştir.
5. **porte:** 12. ve 13. ölçülerde makâmın sesleri ile karar edilmiştir.

Hicâz İlâhî (Geldim Sana Kan Ağlayarak Sızlayarak Bak)

HICÂZ İLÂHÎ

Yürük semâî

Geldim sana kan ağlayarak, sızlayarak bak

Güfte: Yunan Dede
Beste: Tevfik Soyata

1.

Gel - dim sa - na - kan ağ - la - ya - rak sız - la - ya - rak
Ar - tar ne o - kur ağ - la - ya - rak bağ - rı - ma dağ -

1.

bak (SAZ) bak (SAZ)
la la

6.

Aş - kan - la ya - nan ben - li - ği - me
Ağ - lat be - ni - in - ket be - ni - tâ

8.

dur - ma he - men ak (SAZ)
haş - re ka - dar yak

10.

Aş - kan - la ya - nan ben - li - ği - me
Ağ - lat be - ni - in - ket be - ni - tâ

12.

dur - ma he - men ak (SAZ)
haş - re ka - dar yak

14.

Ak sün - me - sin a - tes a - le - vüm
Hic - rân i - le yak vad i - le - yak

Görsel 7: Hicâz İlâhî *Geldim Sana Kan Ağlayarak Sızlayarak Bak 1*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Geldim sana kan ağlayarak, sızlayarak bak 2

8.

din - me - sin an - cak (SAZ)
aş - lo - na hağ - la

9.

Ak sün - me - sin a - tes a - le - vüm
Hic - rân i - le yak vad i - le - yak

10.

din - me - sin an - cak (SAZ)
aş - lo - na hağ - la

11.

Ağ - lat - be - ni - in - ket be - ni - tâ
Yan - san bu vü - cü - dum fa - kat - ek

12.

haş - re ka - dar yak (SAZ)
sâ - me - sin as - la

13.

Ağ - la - be - ni - in - ket be - ni - tâ
Yan - san bu vü - cü - dum fa - kat - ek

14.

haş - re ka - dar yak (SAZ)
sâ - me - sin as - la (SÖN)

14.

haş - re ka - dar yak (SAZ)
sâ - me - sin as - la (SÖN)

14.

haş - re ka - dar yak (SAZ)
sâ - me - sin as - la (SÖN)

Görsel 8: Hicâz İlâhî *Geldim Sana Kan Ağlayarak Sızlayarak Bak 2*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser yürük semâî usûlü ile bestelenmiştir. Dolaplar dâhil, 30 ölçüden meydana gelmiştir.

1. **porte:** Makâmın güçlüsünden başlanarak yerinde Hicâz dizisi yapılmıştır. 2. ölçü de Hicâz dörtlüsü ile devam edilmiştir. 3. ölçüde Hüseyinî perdesinde Uşşâk çeşnisi yapılmıştır.
2. **porte:** 4. ölçüde karara gelinmiştir. 5. ölçüde Hüseyinî’de kalış yapılmıştır.
3. **porte:** 6. ölçüde makâmın tiz genişleme bölgesinde Büselik gösterilmiştir. 7. ölçüde Nevâ’da Râst çeşnisi yapılmıştır.
4. **porte:** 8. ve 9. ölçülerde Nîm Hicâz perdesinde çeşnisiz kalış yapılmıştır.
5. **porte:** 10. ölçüde Nîm-Hicâz perdesinde kalınmıştır. 11. ölçüde makâmın sesleriyle karara gelinmiştir.
6. **porte:** 12. ölçüde yerinde Hicâz, 13. ölçüde tiz kararda Zirgüleli Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.
7. **porte:** 14. ölçüde Nîkrîz çeşnisi ile Nevâ’da kalınmıştır. 15. ölçüde tekrar Zirgüleli Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.
8. **porte:** 16. ve 17. Şehnâz makâmının tiz perdeleriyle devam edilmiştir.
9. **porte:** 18. ölçüde Nevâ üzerinde Nîkrîz çeşnisi yapılmıştır. 19. ölçüde tiz kararda tekrar Zirgüleli Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.
10. **porte:** 20. ve 21. ölçülerde Şehnâz hissi verilerek Hüseyinî’de kalınmıştır.
11. **porte:** 22. ölçüde Hüseyinî’de Kürdî, 23. ölçüde Nevâ’da Râst’ın 4. derecesinde kalınmıştır.
12. **porte:** 24. ve 25. ölçülerde Nîm Hicâz’da çeşnisiz asma karar yapılmıştır.
13. **porte:** 26. ölçüde Nîm Hicâz perdesinde kalış yapılarak 27. ölçüde yerinde Hicâz gösterilmiştir.
14. **porte:** 28. ölçüde makâmın yedeni gösterilerek yerinde Hicâz yapılmıştır. 29. ölçüde Zirgüleli Hicâz hissiyatı verilerek tiz karara gelinmiş, 30. ölçüyü meydana getiren ikinci dolapta yerinde Hicâz pekiştirilmiştir.

Hicâz İlâhî (Gerek Güneş Gerek Yıldız)

HİCÂZ İLÂHÎ

Sofyan Gerek güneş gerek yıldız Güfte : Nuh Mehmet Hoca
Beste : Tevfik Soyata

Gerek güneş gerek yıldız
 Ben is te rim ge ce gün düz Ben is te rim ge ce gün düz
 Se nin sö zün den gay ri söz Ha tâ dir yâ Ra sül lah
 Yâ Set tar yâ Ceb bar yâ Gaf far yâ Al lah

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Gerek güneş gerek yıldız
 Ben isterim gece gündüz
 Senin sözünden gayri söz
 Hatâdır yâ Rasûlallah

Sensiz dillerde destânım
 Açılır bağı bostânım
 Cennetteyim gülistânım
 Gülleri solmaz Allah'ım

Kim yarattı bu âlemi
 Kim yarattı cismü cânı
 Mülk senindir kerem kâni
 Kimsenin olmaz Allah'ım

Görsel 9: Hicâz İlâhî *Gerek Güneş Gerek Yıldız*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. Dolaplar dâhil 7 ölçüden meydana gelmiştir.

1. **porte:** 1. ölçüde Eviç perdesi kullanılarak Hüseyinîde Gerdâniyye ile seyre başlanmıştır. 2. ölçüde Eviç perdesi yerine Acem perdesi kullanılarak Hicâz karar edilmiştir. Bu kullanım 3. ölçüde de devam etmiş Nevâ’da Büselik çeşnisi ile asma karar yapılmıştır.
2. **porte:** 4. ve 5. ölçülerde Hicâz makâmı ile devam edilmiştir.
3. **porte:** 6. ve 7. ölçülerde güfte hârici bağlantı kullanılarak Hicâz makâmı son iki ölçüde işlenmiştir.

Hüseyinî İlâhî (Hüseyinî Talas Seyranı-Bir Gün Seyre Çıktım Kara Beğ’ilen)

HÜSEYİNİ TALAS SEYRÂNİ

Sofyan

Güfte: Aşık Seyrânî
(1800-1866)
Beste: Tevlik Soyata

Bir gün seyre çıktım kara beğ ilen

1 Bir gün sey - re çık tım ka ra be - ği - len (SAZ)

2 Va rıp çay ba - ğı - na kur dım o - ta - ğı (SAZ)

3 Me hem met kal fa - dir bir re - fi - kım de (SAZ)

4 Ni ye tım zi - ya - ret ol A - li da - ğı (SAZ)

5 Da - ğa çök - tük gör - dük Ah me - di tay - ran (SAZ)

6 Kıl dık sa - bah na - ma - zın dur - ma - dık bir an (SAZ)

7 Te yem mım ey le - dik şa fak - ta he man (SAZ)

8 Al lı ğı rü e - da kıl dık şa - fa - ğı (SAZ)

9 Cen net ba - ğı lı - ze in dık Ta kas - a (SAZ)

10 sey ret tım bir dil - ber ben bat - tım ya - sa (SAZ)

Görsel 10: Hüseyinî İlahî Hüseyinî Talas Seyranı-Bir Gün Seyre Çıktım Kara Beğ İlen 1
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Bir gün seyre çıktım kara beğ ilen-2

11 Şü - le ve - rir rü - yi hep â - mn nâ - sa (SAZ)

12 Ni ce met het me - yim sı - ne - sün a - ğı (SAZ)
(Hicâz)

13 A - ya ğım Ta las - lı ken dim Kay - se - ri (SAZ)

14 Ni - ce met het me - yim böy - le dil - be - ri (SAZ)

15 Az mım De ve rek - de gör düm o ye - ri (SAZ)

16 A - kar va - sa - tın - dan bir hoş ır - ma - ğı (SAZ)

17 Ir ma - ğı sey ret - tım gör düm sa - fâ var (SAZ)

18 Dâ ye ni - sâ - la - rı an da ve - fâ var (SAZ)

19 Çek - ti - ler a - la - yı cev - ri ce - fâ var (SAZ)

20 Her bi - ri - nin el - mas ki raz ya - na - ğı (SAZ)

Görsel 11: Hüseyinî İlahî Hüseyinî Talas Seyranı-Bir Gün Seyre Çıktım Kara Beğ İlen 2
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Bir gün seyre çıktım kara beğ ilen-3

61
21. Ya - na - ğı el mas - lar al - dı el - e - le (SAZ)
(Ferahnâk)

64
22. Vü - cü dum şeh - ri - ne sal dı vel - ve - le (SAZ)

67
23. De - dim re fik - le - rim be - ri gel he - le (SAZ)

70
24. Sey re - din cis - mi - ni ka lem par ma - ğı (SAZ)

73
25. Par ma - ğı nâ - ze - nin gâ yet dil - be - re (SAZ)
(Hicâz)

76
26. Dil ber ler me kâ - nı ne hoş o de - re (SAZ)

79
27. mah büb sey re den - ler git sîn o ye - re (SAZ)

82
28. Uy - maz bu na ol Ta - la - sın çar - da - ğı (SAZ)
(Hüseyinî)

85
29. Ab - la - ğı var i - çin - de üç beş dâ - ne (SAZ)

88
30. Ba - kış - la - rı ha - yat ve - rir in - sâ - ne (SAZ)

Görsel 12: Hüseyinî İlahî *Hüseyinî Talas Seyranı-Bir Gün Seyre Çıktım Kara Beğ İlen 3*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Bir gün seyre çıktım kara beğ ilen-4

91
31. Ba ha - ne bul - ma - yın Ā - şık Sey - rā - ne

92
32. (SAZ) İ ş - te bu - dur ş u a - ra - lık yo - la - ğı

Bir gün seyre çıktım kara beğ ilen
Varıp gay başına kurdum otağı
Mehmet kalfadır bir refikimde,
Niyetim ziyaret ol Ali dağı

Şemsia CEMCİR
22.10.2021

Dağa çıktık gördük Ahmed-i tayran
Kıldık sabah namazın durmadık bir an
Teyemmüm eyledik şafakta heman
Al kişi rü edâ kıldık şafağı

Cennet bağı bize indik Talas'a
Seyrettim bir dilber ben battım yasa
Şüle verir rüyi hep anın nâsa
Nice methetmeyim sinesin ağı

Ayağım Talas'lı kendim Kayseri
Nice methetmeyim böyle dilberi
Azim Deverek de gördüm o yeri,
Akar vasatından bir hoş irmağı

İrmağı seyrettim gördüm safâ var
Dâye nisâları anda ve fâ var
Çektiler alayı cevri cefâ var
Her birinin elmas kiraz yanağı

Yanağı elmaslar aldı el ele
Vücüdüm şehrine saldı vellele
Dedim refiklerim beri gel hele
Seyredin cismini kalem parmağı

Parmağı nâzenin gâyet dilbere
Dilberler mekânı ne hoş o dere
Mahbûb seyredenler gitsin o yere
Uymaz buna ol Talas'ın çardağı

Ablağı var içinde üç beş dâne
Bakışları hayat verir insâne
Bahane bulmayın Âşık Seyrâne
İşte budur şu aralık yolağı.

Görsel 13: Hüseyinî İlahî *Hüseyinî Talas Seyranı-Bir Gün Seyre Çıktım Kara Beğ İlen 4*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. 95 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüde Hüseyinî makâmının dizi sesleri ile giriş yapılarak 2. ve 3. ölçüde devam edilmiştir.
- 2. porte:** 4, 5 ve 6. ölçülerde Hüseyinî makâmı sesleri ile devam edilmiştir.
- 3. porte:** 7, 8 ve 9. ölçülerde Hüseyinî makâmı dizi sesleri ile devam edilmiştir.

- 4. porte:** 10, 11 ve 12. ölçülerde Acem makâmı hissiyatı verilmiştir.
- 5. porte:** 13, 14 ve 15. ölçülerde Acem makâmı hissiyatı ile devam edilmiştir.
- 6. porte:** 16, 17 ve 18. ölçülerde Sabâ makâmı ile devam edilerek Çârgâh'ta kalınmıştır.
- 7. porte:** 19, 20 ve 21. ölçülerde Bestenigâr çeşnisi gösterilmiştir.
- 8. porte:** 22. ve 23. ölçülerde Bestenigâr çeşnisi ile devam edilmiştir. 24. ölçüde Irak perdesinde Segâh çeşnisi gösterilmiştir.
- 9. porte:** 25, 26 ve 27. ölçülerde Eviç perdesi üzerinde Segâh çeşnisi gösterilmiştir.
- 10. porte:** 28. ölçüde Eviç üzerinde Müsteâr çeşnisi gösterilmiştir. 29. ve 30. ölçülerde Hüseyinî'de Şehnâz çeşnisi gösterilmiştir.
- 11. porte:** 31. ölçüde Hüseyinî perdesi üzerinde Uşşâk çeşnisi gösterilmiştir. 32. ve 33. ölçülerde Çârgâh'ta kalınmıştır.
- 12. porte:** 34. ve 35. ölçülerde Dügâh üzerinde Hüseyinî çeşnisi ile devam edilmiştir. 36. ölçüde Hicâz makâmına giriş yapılmıştır.
- 13. porte:** 37. ölçüde Hicâz sesleri ile devam edilerek 38. ve 39. ölçülerde Nişâbûr geçkisi yapılmıştır.
- 14. porte:** 40, 41 ve 42. ölçülerde Hüseyinî perdesi üzerinde Hüseyinî çeşnisi gösterilmiştir.
- 15. porte:** 43, 44 ve 45. ölçülerde Hicâz sesleri ile devam edilmiş Dik Kürdî'de çeşnisiz kalış yapılmıştır.
- 16. porte:** 46, 47 ve 48. ölçülerde yerinde Hicâz gösterilmiştir.
- 17. porte:** 49, 50 ve 51. ölçülerde Sultân-i Yegâh makâmının pest tarafına geçilmiştir.
- 18. porte:** 52. ve 53. ölçülerde Hicâz makâmının dizisi gösterilerek Nevâ üzerinde kalış yapılmıştır. 54. ölçüde Nevâ üzerinde Bûselik çeşnisi gösterilmiştir.
- 19. porte:** 55, 56 ve 57. ölçülerde Hicâz sesleri ile devam edilmiş Dik Kürdî üzerinde çeşnisiz kalış yapılmıştır.
- 20. porte:** 58. ve 59. ölçülerde yerinde Hicâz makâmı ile devam edilmiştir. 60. ölçüde Nişâbûr makâmı geçkisi yapılmıştır.
- 21. porte:** 61. ölçüde Hicâz sesleri ile devam edilmiştir. 62. ölçüde Nişâbûr makâmı geçkisi gösterilmiştir. 63. ölçüde Nevâ'da Bûselik çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 22. porte:** 64, 65 ve 66. ölçülerde yerinde Ferahnâk çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 23. porte:** 67, 68 ve 69. ölçülerde yerinde Ferahnâk çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 24. porte:** 70, 71 ve 72. ölçülerde Irak perdesinde Ferahnâk çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 25. porte:** 73, 74 ve 75. ölçülerde Eviç perdesinde Ferahnâk çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 26. porte:** 76, 77 ve 78. ölçülerde Hicâz dizisi sesleri ile devam edilmiştir.
- 27. porte:** 79. ölçüde Hicâz dizisi ile devam edilmiş Nîm Hicâz perdesinde çeşnisiz kalış yapılmıştır. 80. ve 81. ölçülerde Hicâz dizisi ile devam edilmiş Dik Kürdî perdesinde çeşnisiz kalış yapılmıştır.
- 28. porte:** 82. ölçüde Hicâz sesleri ile devam edilmiştir. 83. ölçüde Hicâz makâmının karar sesi olan Dügâh perdesinde kalış yapılmıştır. 84. ölçüde Hüseyinî makâmına geçiş yapılmıştır.
- 29. porte:** 85, 86 ve 87. ölçülerde Hüseyinî dizi sesleri ile devam edilmiştir.
- 30. porte:** 88. ölçüde Hüseyinî dizi sesleri ile devam edilmiştir. 89. ve 90. ölçülerde Hüseyinî dizi sesleri ile Çârgâh perdesinde asma karar yapılmıştır.
- 31. porte:** 91. ve 92. ölçülerde Karcığâr makâmı gösterilerek Çârgâh'ta Nîkrîzli kalınmıştır.
- 32. porte:** 93. ölçüde Hüseyinî dizi sesleri ile devam edilmiştir. 94. ve 95. ölçülerde yerinde Hüseyinî yapılarak Dügâh perdesinde karar verilmiştir.

Hüzzâm İlähî (Hamd ü Senâ Eylerim Rabb'ime Ben bî-Aded)

HÜZZAM İLÂHÎ

Devr-i hindî Hamdüsena eylerim Rabbime ben bi-aded Güfte: Hafız Abdullah Nizari
Beste: Tevfik Soyata

Görsel 14: Hüzzâm İlähî *Hamd ü Senâ Eylerim Rabbime Ben bî-Aded 1*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Hamdüsena eylerim Rabbime ben bi-aded 2

Hamdüsena eylerim Rabbime ben bi-aded
Hem inâyet isterim Hâlıkım etsin meded
O inâyet eyledi bu kitabı yazmaya
Hem dahi etti meded bana Allahüssamed
Cehlîmün def-i için kendime yazdım bunu
Kendime ettim hitap kümesin hiç bir ehâd
Zübde-i ahlâkı dîn bunda ettim mümdeziç
Kim okur âmil olur, işlemez ef'al-i bed
Eyleye belki duâ okuyan bu Nâzî'ya
Rûhunu şâd eyleye etmeye asla hased

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Görsel 15: Hüzzâm İlähî *Hamd ü Senâ Eylerim Rabbime Ben bî-Aded 2*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser devr-i hindî usûlü ile bestelenmiştir. 40 ölçüden meydana gelmiştir.

1. **porte:** Makâmın güçlüsü olan Nevâ perdesinden seyre başlanılmış ve 2. ölçüde yerinde Hüzûzâm gösterilmiştir.
2. **porte:** 3. ölçüde Nevâ perdesi üzerinde kalınmıştır. 4. ölçünün sonunda Eviç'te Segâh çeşnisi yapılmıştır.
3. **porte:** 5. ve 6. ölçü ile birlikte Nevâ'da kalınmıştır.
4. **porte:** 7. ölçüde yerinde Hüzûzâm gösterilmiştir. 8. ölçüde makâmın tiz bölgeleri ile devam edilmiştir.
5. **porte:** 9. ölçüde Hüseyinî üzerinde Gerdâniyye hissi verilmiştir. 10. ölçüde Acem'de Çârgâhın 2. derecesi olan Gerdâniyye'de kalınmıştır. 11. ölçüde Uşşâk gösterilmiştir.
6. **porte:** 12. ölçüde Hüseyinî'de Uşşâk gösterilmiştir. 13. ölçüde Muhayyer perdesi üzerinde devam edilmiştir.
7. **porte:** 14. ölçüde Dik Hisâr perdesi üzerinde Eksik Segâh çeşnisi gösterilmiştir. 15. ölçüde Râst gösterilmiştir.
8. **porte:** 16. ölçünün bir kısmına kadar Râst gösterilip 16. ölçünün sonunda Nevâ üzerinde Sabâ çeşnisine hazırlık yapılmıştır. 17. ölçüde Nevâ perdesi üzerinde Sabâ çeşnisi gösterilmiştir.
9. **porte:** 18, 19 ve 20. ölçülerde Nevâ üzerinde Sabâ çeşnisi ile devam edilmiştir.
10. **porte:** 21. ve 22. ölçülerde Nevâ'da Sabâ çeşnisinin genişleme bölgesi gösterilmiş, 23. ölçüde Sabâ seyrine devam edilmiştir.
11. **porte:** 24. ve 25. ölçülerde Sabâ seyrine devam edilmiştir. 26. ölçüde Nihâvend makâmına geçilmiştir.
12. **porte:** 27. ve 28. ölçülerde Nihâvend makâmı ile devam edilmiş, 28. ölçünün sonunda Neveser makâmına geçilerek 29. ölçüde Neveser makâmı ile devam edilmiştir.
13. **porte:** 30. ve 31. ölçülerde Neveser makâmına devam edilmiştir. 32. ölçüde Nevâ'da Hicâz kalış yapılmıştır.
14. **porte:** 33. ve 34. ölçülerde Râst perdesi üzerinde Basit Sûzinâk makâmı gösterilmiştir. 35. ölçüde Nevâ'da Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.
15. **porte:** 36, 37 ve 38. ölçülerde Nevâ'da Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.
16. **porte:** 39. ölçüde yeden sesi kullanılarak yerinde Hüzûzâm ile devam edilmiş ve 40. ölçüde yerinde Hüzûzâm gösterilmiştir.

Hüzûzâm İlâhî (Senden Dolu İki Cihan)

HÜZÜZÂM İLÂHÎ

Sofyan Senden dolu iki cihan Güfte : Hamidüddin-i Aksarâyî Hz.
Beste : Tevfik Soyata

1. Sen den do lu i ki ci han Ol dum zu hü run dan ni han
Dil de ka na at ol ma ya Züh d le ta at ol ma ya

2. Ger bu la yım se ni a yan Yâ Râb n'ola hâ lim be nim
Sen den hi da yet ol ma ya

3. Hü hü hü - Mev - lâm Aş - kn - la yan - dir Mev - lâm

Manza CEMCİR
22.10.2021

Senden dolu iki cihan
Oldum zühüründen nihan
Ger bulayım seni ayan
Ya Râb n'ola hâlim benim

Dilde kanaat olmaya
Zühd ile tâat olmaya
Senden hidayet olmaya
Ya Râb n'ola hâlim benim

Sol günüki mizan kurula
Hak kapısında durula
Halâlık oda sürüle
Ya Râb n'ola hâlim benim

Ağlarım işte zâr ile
Kaldım diriğ ağ yâr ile
Bilişmedim sen yâr ile
Ya Râb n'ola hâlim benim

Hamidi'nin gözü yaşı
Doldurur dağ ile taş
Bilmem n'idem garip baş
Ya Râb n'ola hâlim benim

Görsel 16: Hüzûzâm İlâhî *Senden Dolu İki Cihan*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. 6 ölçüden meydana gelmiştir.

1. porte: 1. ölçüde makâmın güçlüsü olan Nevâ perdesinden başlanılmış yerinde Hüzûâm gösterilmiştir. 2. ölçüde Nevâ'da Hicâz çeşnisi yapılmıştır.

2. porte: 3. ölçüde makâmın genişleme bölgesi sesleri kullanılarak 4. ölçü ile birlikte yerinde Hüzûâm yapılmıştır.

3. porte: 5. ölçüde Eviç'te kalındıktan sonra 6. ölçüde yerinde Hüzûâm gösterilmiştir.

Mâhûr İlâhî (Mülk-i Bekâ'dan Gelmişem)

MÂHUR İLÂHÎ

Sofyan Gâfî: Rıfâz Sâdî Şeyh Murfaza-Sakâfi
Beste: Tıvîk Soyata

♩ = 80 Mülk-i bekâ'dan gelmişem

Mül - ki be - kâ - dan gel - mi - şem
Ev - vel bez - mi e - lest - de
dün - yâ ba - na zin - dâ n - i - miş
sâ - kâ - ler sun - du bir - do - lu cam
Dün - yâ hük - mü bil - ki ya - lan
Cur - â - sın - dan ol - bâ - de - nin
ge - len ge - çer ker - vân i - miş
her kim i - çer mes - tân i - miş
Hak dost i - le yâr o - la - lı dâ - ğu sah - ra
Der - viş Sü - kü - ti gel - mi - şem bu dün - yâ - ya
1. gül - şen ba - na 2. gül - şen ba - na
git - mek i - çin git - mek i - çin

Görsel 17: Mâhûr İlâhî Mülk-i Bekâ'dan Gelmişem 1

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Mülk-i bekâ'dan gelmişem 2

Mülk-i bekâ'dan gelmişem bana dünya zindân imiş
Dünya hükmü bilki yalan gelen geçer kervan imiş

Hak dost ile yâr olalı dağ-u sahra gülşen bana
Yedi iklim kamusu heğ bağ-u cinân bostân imiş

Evvel bezm-i elstde sâkiler sundu bir câm dolu
Cur'âsından ol bâdenin her kim içer mestân imiş

Derviş Sükûti gelmişem bu dünyâya gitmek için
Burda gelen durmaz gider cümle cihân nihmân imiş

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Görsel 18: Mâhûr İlâhî *Mülk-i Bekâ'dan Gelmişem 2*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Dolaplar dâhil eser sofyân usûlü ile bestelenmiştir. 21 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüde makâmın güçlüsü olan Gerdâniyye perdesinden seyre başlanmış 2. ölçü ile beraber Çârgâh çeşnisi gösterilmiştir.
- 2. porte:** 3. ve 4. ölçülerde Gerdâniyye'de Çârgâh çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 3. porte:** 5. ve 6. ölçülerde Bûselik'te Kürdî gösterilmiş fakat Segâh'ta Segâh duyumu hissettirilmiştir.
- 4. porte:** 7. ve 8. ölçülerde Râst'ta Çârgâh çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 5. porte:** 9. ve 10. ölçülerde Neveser makâmının seyri ile devam edilmiştir. 11. ölçüde Nihâvend makâmına geçilmiştir.
- 6. porte:** 12. ölçüde Nihâvend seyri ile devam edilmiştir. 13. ölçüde Gerdâniyye'de Çârgâh çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 7. porte:** 14. ve 15. ölçülerde Bûselik'te Kürdî çeşnisi gösterilmiş fakat Segâh'ta Segâh duyumu hissettirilmiştir.
- 8. porte:** 16. ve 17. ölçülerde Râst'ta Çârgâh çeşnisi ile devam edilmiştir.
- 9. porte:** 18. ve 19. ölçülerde Bûselik'te Kürdî çeşnisi gösterilmiş fakat Segâh'ta Segâh duyumu hissettirilmiştir.
- 10. porte:** 20. ve 21. ölçülerde Râst'ta Çârgâh çeşnisi ile devam edilmiştir.

Muhayyer İlâhî (Cândan Seversen Allâh'ı)

MUHAYYER İLÂHÎ

Sofyan

Candan seversen Allâhî

Gâfite : Âşık Yânas
Beste : Tefîk Soyata

Can- dan se ver sen Al - la - hı Gel Mu- ham- me - de
gi - de - lim (SAZ) gi - de - lim (SAZ)
Der- de- der- mân- dır val - lâ - hı - Gel Mu- ham- me - de
gi - de - lim (SAZ) gi - de - lim (SAZ)
Sı- rat köp- rü - sün geç - me - ye Â - bı kev- ser - den
iç - me - ye (SAZ) iç - me - ye (SAZ)
Bı- le gi- de - lim - uç - ma - ğa Gel Mu- ham- me - de
gi - de - lim (SAZ) gi - de - lim D.C.

Candan seversen Allâh'ı, Sırat köprüsün geçmeye, Fedâ kul yoluna cânı, Yûnus bakma bu cihâna,
Gel Muhammede gidelim. Âb-ı kevserden içmeye, Göresin fahrî cihânı, Bâkî değil bu zamâne,
Derde dermandır vallâhî, Bile gidelim uçmaya, Cümle dertlerin dermânı, Yalvaralım o sultâna,
Gel Muhammede gidelim. Gel Muhammede gidelim. Gel Muhammede gidelim.

Görsel 19: Muhayyer İlâhî *Candan Seversen Allâh'ı*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. Dolaplar dâhil 20 ölçüden meydana gelmiştir.

1. porte: 1. ölçüde makâmın tiz durağı civarından seyre başlanmıştır. 2. ve 3. ölçüsünde tiz bölgelerde gezinilmiştir.

2. porte: 4. ölçüde Nevâ'da kalınmıştır. 5. ölçüde Muhayyer'de kalınmıştır.

3. porte: 6, 7 ve 8. ölçülerde Gerdâniyye perdesinden başlanılarak inici Hüseyinî seyri gösterilmiştir.

4. porte: 9. ölçüde Gerdâniyye perdesinden başlanılarak inici Hüseyinî seyrine devam edilmiştir. 10. ölçüde Muhayyerin tiz seslerine çıkılmıştır.

5. porte: 11. ölçüde bir önceki ölçüdeki tiz sesler işlenmiş 12. ve 13. ölçülerde Muhayyer'de Sabâ çeşnisi gösterilerek devam edilmiştir.

6. porte: 14. ölçüde Muhayyer üzerinde Sabâ çeşnisi ile devam edilmiş, 15. ölçüde Muhayyerde kalınmıştır.

7. porte: 16, 17 ve 18. ölçülerde inici Hüseyinî makâmı dizisi gösterilerek devam edilmiştir.

8. porte: 19. ölçüde inici Hüseyinî makâmı dizisi ile devam edilerek 20. ölçüde karara gidilmiştir.

Sabâ İlâhî (Hak Yolunu Gözlerisen Gel Yanalım Dostlar İle)

SABÂ İLÂHÎ

Sofyan $\text{♩} = 145$ Gülte : Yunus Emre
Beste : Tâvîk Soyata

Hak yolunu gözlerisen gel yanalım dostlar ile

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Görsel 20: Sabâ İlâhî *Hak Yolunu Gözlerisen Gel Yanalım Dostlar İle*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser sofyan usûlü ile bestelenmiştir. 26 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüden makâmın karar sesinde başlanılarak 2. ve 3. ölçülerde Sabâ dizisi ile devam edilmiş, 4. ölçüde yerinde karar yapılmıştır.
- 2. porte:** 5, 6, 7 ve 8. ölçülerde makâmın güçlüsü üzerinde Zirgûleli Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.
- 3. porte:** 9, 10, 11 ve 12. ölçülerde makâmın sesleri ile devam edilmiştir.
- 4. porte:** 13. ve 14. ölçülerde Sabâ makâmı dizi sesleri kullanılarak devam edilmiştir.
- 5. porte:** 15. ölçüde dizi sesleri ile devam edilmiş ve 16. ölçüde Çârgâh perdesinde kalış yapılmıştır. 17. ölçüde dizi sesleri ile devam edilmiş ve 18. ölçüde yerinde karar edilmiştir.
- 6. porte:** 19. ölçüde dizi sesleri ile devam edilmiş ve 20. ölçüde Çârgâh perdesinde kalış yapılmıştır. 21. ölçüde dizi sesleri ile devam edilmiş 22. ölçüde Çârgâh perdesinde kalış yapılmıştır.
- 7. porte:** 23, 24 ve 25. ölçülerde dizi sesleri ile devam edilerek 26. ölçüde yerinde karar yapılmıştır.

Şehnâz İlâhî (Cân Bu Tenden Gîtmedikçe Pervâneym Kur'ân'a Ben)

ŞEHNAZ İLÂHÎ *Güfte: Mevlâna Celîlledîn-i Râmî*
Beste: Tevârîk Soyata

Devr-i Hindî Can bu tenden gitmedikçe pervâneym Kur'an'a ben

Can bu tenden gitmedikçe pervâneym Kur'an'a ben *Hamza CEMCİR*
22.10.2021

Türkçe çeviri: Cınuçen Tanrıkorur

Görsel 21: Şehnâz İlâhî *Can Bu Tenden Gitmedikçe Pervâneym Kur'an'a Ben*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser devr-i hindî usûlü ile bestelenmiştir. 14 ölçüden meydana gelmiştir.

1. porte: 1. ve 2. ölçülerde Hüseyinî'de Hümâyûn dizisi ile devam edilmiştir.

2. porte: 3. ölçüde dizi sesleri ile devam edilerek 4. ölçüde Muhayyer'de kalınmıştır. 5. ölçüde Hüseyinî'de Hicâz çeşnisi gösterilmiştir.

3. porte: 6. ölçüde Kürdî sesleri ile devam edilmiş, 7. ölçüde Nîm Hicâz perdesinde kalınmıştır.

4. porte: 8. ve 9. ölçülerde Şehnâz kalış gösterilmiştir.

5. porte: 10. ve 11. ölçülerle birlikte;

6. porte: 12, 13 ve 14. ölçülerde Şehnâz makâmı işlenmiştir.

Uşşak İlâhî (Tâ Ezelden Eylemiş Tasdîk Seni İhlâs İle)

UŞŞAK İLÂHÎ

Düyek *Tâ ezelden eylemiş tasdik seni ihlâs ile* *Güfte*
Hâfiz Abdullâh Nâzrî
Beste: İzzet Soyata

1. *Tâ e - zel - den ey - le - miş tas - dik - se - ni ih -*
 2. *- lâs i - le lâs i le (SAZ*
 3. *) sen Râ - sū - lî kib - ri yâ - sîn zâ - tr - na gel*
 4. *- miş se - nin (SAZ miş se - nin (SAZ*
 5. *) sen bu yur - dun ki şe - fâ - at ey - le rim müc*
 6. *- rim le - re (SAZ) sen bu yur - dun ki şe - fâ - at*
 7. *ey - le - rim müc - rim - le - re (SAZ*
 8. *) İ - ti - câ et - miş bu müc - rim pâ - yi - ne gel -*
 9. *- miş se - nin (SAZ miş se - nin (SAZ*

Görsel 22: Uşşak İlâhî Tâ Ezelden Eylemiş Tasdik Seni İhlâs İle 1

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Tâ ezelden eylemiş tasdik seni ihlâs ile 2

10. *) sen - den ol - maz - sa i - nâ - yet*
 11. *Hâ - fi za kim - den o la (SAZ Hâ - fi za kim - den o la (SAZ*
 12. *) Kıl şe - fa - at üm - me tin - dir bâ - bı - na gel -*
 13. *- miş se - nin (SAZ miş se - nin (SON)*

Hamaz Cemcir
 22.10.2021

Tâ ezelden eylemiş tasdik seni ihlâs ile
Sen Rasûlî kibriyâsın zâtına gelmiş senin
Sen buyurdun ki şefâat eylerim mücrimlere
İlticâ etmiş bu mücrim pâyine gelmiş senin
Senden olmazsa inâyet hâfıza kimden ola
Kıl şefâat ümmetindir bâbına gelmiş senin

Görsel 23: Uşşak İlâhî Tâ Ezelden Eylemiş Tasdik Seni İhlâs İle 2

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser düyek usûlü ile bestelenmiştir. 32 ölçüden meydana gelmiştir.

1. **porte:** 1.ölçüde Uşşak gösterilmiş, 2.ölçüde Râst perdesinde Râst çeşnisi yapılmıştır. 3. ölçüde Uşşak kalınmıştır.
2. **porte:** 4. ölçüde makâmın kararına gelinmiştir. 5. ölçüde dizinin sesleri ile Nevâ perdesinde yarım karar yapılmıştır.
3. **porte:** 6. ölçüde Çârgâh perdesinde asma kalış yapılmıştır. 7. ölçüde Segâh'ta asma kalış yapılmıştır. 8. Uşşak makâmının doğal sesleriyle devam edilmiştir.
4. **porte:** 9. ve 10. ölçülerde de yerinde Uşşak gösterilip, bu ölçü sonunda ara saz ile Hicâz makâmına geçilmiştir.
5. **porte:** 11. ölçüde Dügâh perdesinde Hicâz çeşnili kalış yapılmıştır. 12. ölçüde Hicâz sesleri ile devam edilerek güçlü olan Nevâ perdesinde karar yapılmıştır. 13. ölçüde Hicâz sesleri ile devam edilmiştir.

6. porte: 14. ve 15. ölçülerde Hicâz makâmının dizisiyle Dügâh perdesinde kalış yapılmıştır. 16. ölçüde Yegâh'ta Râst çeşnisi gösterilmiştir.

7. porte: 17. ölçüde Nevâ perdesinde Nişâbûr çeşnisi gösterilmiştir. 18. ölçüde Hicâz sesleri ile Nevâda kalış yapılmış, tekrar dizi seslerine dönmüştür.

8. porte: 19, 20 ve 21. ölçülerde Uşşâk makâmı gösterilmiştir.

9. porte: 22. ölçüde yerinde Uşşâk makâmına geçilmiştir. 23. ölçüde ara nağme ile tiz durağa çıkılmıştır.

10. porte: 24. ve 25. ölçülerde Nevâ üzerinde Râst çeşnisi yapılarak Tâhir makâmı hissettirilmiştir.

11. porte: 26. ve 27. ölçülerde de Tâhir makâmı işlenmeye devam edilmiştir. 28. ve 29. ölçülerde makâmın sesleri ile devam edilmiştir.

12. porte: 30, 31 ve 32. ölçülerde makâmın sesleri ile devam edilmiştir.

13. porte: 33. ve 34. ölçülerde makâmın karar sesi olan Dügâh perdesinde karar edilmiştir.

İsfahân Tevşîh (Ey Bu Gönüm Şehrini Bin Lutf İle Âbâd Eden)

ISFAHÂN TEVŞÎH

Devr-i hindi   Ey bu gönüm şehrini bin lutf ile âbâd eden   Güfte : Aziz Mahmûd Hüdâi
(1543/01-10-1628)
Beste : Tefvik Soyata

1. Ey bu gön - lüm - şeh - ri bin
2. lüt - fi - le â - bâd e - den bâd e - den
3. On - se - kiz - bin â - le - mi bir
4. em - ri - le i - câd e - den On se - kiz - bin
5. â - le - mi bir em - ri - le i - câd e - den (SAZ)
6. Sen i - nâ - yet sen hi - dâ - yet kıl HÜ - dâ - yi
7. ben - de ne (SAZ) Sen i - nâ - yet
8. sen hi - dâ - yet kıl HÜ - dâ - yi ben - de - ne
9. Cün - ki sen - sin her mu - râ - da
10. ir gü - rüp ir şâd e - den Cün - ki sen - sin

Görsel 24: İsfahân Tevşîh Ey Bu Gönüm Şehrini Bin Lutf İle Âbâd Eden 1

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Ey bu gönüm şehri bin lütf ile âbâd eden 2

Hamza CEMCİR
22.10.2021

Ey bu gönüm şehri bin lütf ile âbâd eden
Onsekizbin âlemi bir emr ile icâd eden
Sen inâyet sen hidâyet kıl Hüdâyî bendene
Çünkü sensin her murâda ir gü rüp irşâd eden

Görsel 25: İsfahân Tevşîh *Ey Bu Gönüm Şehrini Bin Lutf ile Âbâd Eden 2*

Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser devr- i hindî usûlü ile bestelenmiştir. 34 ölçüden meydana gelmiştir.

1. **porte:** İlk iki ölçüde İsfahân makâmının temeli sayılabilecek olan Uşşâk makâmı hissettirilmiştir.
2. **porte:** 3. ve 4. ölçülerde Nişâbûr çeşnisi gösterilmiştir. 5. ölçüde Nevâ'da Râst çeşnisi gösterilmiştir.
3. **porte:** 6. ve 7. ölçülerde Uşşâk makâmının tiz bölgelerinde gezinilmiştir.
4. **porte:** 8, 9 ve 10. ölçülerde dizi sesleri ile devam edilmiş, Nevâ'da kalış yapılmıştır.
5. **porte:** 11, 12 ve 13. ölçülerde dizi sesleri ile devam edilerek Dügâhta kalış yapılmıştır.
6. **porte:** 14. ölçüde Eviç perdesi üzerinde Segâh çeşnisi gösterilmiş, 15. ve 16. ölçülerde Segâh dizisi devam etmiştir.
7. **porte:** 17. ölçüde Segâh çeşnisi devam etmiş Eviç perdesinde kalış yapılmıştır.18. ölçüde İsfahân'ın tiz bölgeler gösterilerek devam edilmiştir.
8. **porte:** 19. ölçüde makâmın inici seyri gösterilmiştir. 20. ölçüde Dügâh üzerinde Râst çeşnisi gösterilmiştir. 21. ölçüde ise Nevâ'da kalınmıştır.
9. **porte:** 22. ve 23. ölçülerde makâmın sesleriyle devam edilmiştir.
10. **porte:** 24, 25 ve 26. ölçülerde dizi sesleri ile devam edilmiş, Nevâ'da kalış yapılmıştır.
11. **porte:** 27, 28 ve 29. ölçülerde dizi sesleri ile devam edilerek Dügâh'ta kalış yapılmıştır.
12. **porte:** 30. ölçüde Nişâbûr çeşnisi gösterilmiştir. 31. ölçüde Nevâ'da kalınmıştır.
13. **porte:** 32, 33 ve 34. ölçülerde makâmın dizi sesleriyle devam edilmiş ve karar edilmiştir.

Sûz-i Dil Tevşîh (Gönül Hûn Oldu Şevkinden Boyandım Yâ Rasûlallâh)

SŪZ-İ DİL TEVŞİH

Gönül hün oldu şevkinden boyandım yâ Rasûlallâh

*Giafte: Yaman Dede
Beste: Tervik Soyata*

Düyek

Gönül hün oldu şevkinden boyandım yâ Rasûlallâh
Nasil bilmem bu nîrâna dayandım yâ Rasûlallâh
Ezel bezminde dinmez bir figandım yâ Rasûlallâh
Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Rasûlallâh

*Hamza CEMCİR
22.10.2021*

Görsel 26: Sûz-i Dil Tevşih *Gönül Hün Oldu Şevkinden Boyandım Yâ Rasûlallâh*
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021)

Eser düyek usûlü ile bestelenmiştir. 28 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüde Hüseyinî perdesinde Zirgüleli Hicâz çeşnisi yapılmıştır. 2. ölçüde dizi sesleri ile devam edilmiştir. 3. ve 4. ölçülerde Hüseyinî perdesinde Zirgüleli Hicâz çeşnisi yapılarak devam edilmiştir.
- 2. porte:** 5. ve 6. ölçülerde Hicâz çeşnisi ile devam edilerek Nîm Şehnâz'da çeşnısiz kalış yapılmıştır. 7. ölçüde makâmın tiz seslerinde gezinilerek Hüseyinî perdesine gelinmiştir.
- 3. porte:** 8. ölçüde Hüseyinî'de Hicâz çeşnisi ile devam edilmiştir. 9. ve 10. ölçülerde Bûselik makâmı işlenmiştir.
- 4. porte:** 11. ve 12. ölçülerde Hüseyinî Aşîrân perdesinde karar edilmiştir. 13. ölçüde makâmın tiz seslerinde gezinilerek Tiz Bûselik'te kalınmıştır.
- 5. porte:** 14. ölçüde Uşşâk gösterilmiş, 15. ve 16. ölçülerde Hüseyinî'de Bûselik makâmının Hicâz dörtlüsü ile genişleyen varyasyonu Hüseyinî'de hissettirilmiştir.
- 6. porte:** 17, 18, 19 ve 20. ölçülerde makâmın tizde genişleyen seslerinde gezinilmiştir.
- 7. porte:** 21. ve 22. ölçülerde Bûselik hissettirilerek 23. ve 24. ölçülerle karar perdesine varılmıştır.

Şevk ü Tarab Tevşih (Mefhar-ı Cümle Cihânsın Ey Şefâat Menba'ı)

ŞEVK Ü TARAB TEVŞİH

Mefhârî cümle cihansın ey şefaât menba'ı

Devr-i Revân Güfte: Şeyh Vefâ H.-
Beste: Tefîk Soyata

Mef - hâ - ri cüm - le ci - han - sını
En - bi - yâ - lar ser - ve - ri - sin

ey - şe - fa - at men - ba' - ı
Yâ - Mu - ham - med Mus - ta - fâ

Mek - ke - de doğ - dun Me - di - ne
Düş - tü gön - kün Yâ - Mu - ham - med
Hü - ri vec - hân per - te - vi hem
Düş - tü gön - kün Yâ - Mu - ham - med

k - re - ki - den mes - ke - ni
ca - nam - ar zu - lar se - ni
â - le - me - ver - di zi - yâ

Vus - lâ - tın - la - bız fa - ki - ri
cüm - ka - pın - da lüm - me - tin - dir

ey - le mes - rir Yâ - Ga - ni
is - bu Hâ - fı - zı Ve - fâ

(Aranaşme)

Nâzım CEMCİR
2018-2021

Görsel 27: Şevk ü Tarab Tevşih Mefhar-ı Cümle Cihansın Ey Şefaât Menba'ı
Kaynak: (Soyata, 2018);(Cemcir, 2021);(Notam 1.0., 2017)

Eser devr-i revân usûlü ile bestelenmiştir. 8 ölçüden meydana gelmiştir.

- 1. porte:** 1. ölçüde Şevk ü Tarab makâmı dizisi ile başlanmış ve makâmın dizi sesleri ile devam edilmiştir.
- 2. porte:** 2. ölçüde Sabâ makâmı dizi sesleri ile devam edilmiş Çârgâh'ta Hicâz çeşnisi ile kalış yapılmıştır.
- 3. porte:** 3. ölçüde yerinde Sabâ makâmı gösterilmiştir.
- 4. porte:** 4. ölçüde Acem-Aşîrân makâmına girilmiş, ölçü sonunda Muhayyer perdesi gösterilmiştir.
- 5. porte:** 5. ölçünün başından Muhayyer üzerinde genişleme gösterilerek devam edilmiş ve Acem perdesi üzerinde Çârgâh çeşnisi gösterilmiştir.
- 6. porte:** 6. ölçüde Çârgâh'ta Zirgüleli Hicâz makâmı dizisi ile kalış yapılmıştır.
- 7. porte:** 7. ölçüde yerinde Sabâ makâmı gösterilmiştir.
- 8. porte:** 8. ölçüde yerinde karar edilmiştir.

SONUÇ

Yüksek öğrenimi için Ankara'ya gittiği dönemlerden itibaren, Cinuçen Tanrıkorur, Yılmaz Pakalınlar ve Baha Sürelsan gibi usta isimlerin mûsikî meşklerine/meclislerine katılarak Türk mûsikîsiyle yoğun olarak iştilal etmeye başlayan Tevfik Soyata, resmî manada ilk mûsikî kariyerine 1976'da TRT Ankara Radyosu'nun açmış olduğu sınavı kazanarak başlamış, TRT bünyesinde ifa ettiği muhtelif görevlerinin yanı sıra, 2012-2015 yılları arasında Ankara Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nda da koro şefi olarak çalışmalarına devam etmiştir. Meslekî kariyeri boyunca çeşitli amatör koroların çalışmalarına öncülük etmiş, yurt içi başta olmak üzere yurt dışında da oldukça fazla faaliyetler sergilemiş ve ayrıca birçok mûsikîşinâsın yetişmesinde rol oynayarak Türk mûsikîsi sahasına olan katkılarına her geçen dönem bir yenisini eklemiştir.

2015'te TRT Ankara Radyosu'ndan emekli olan ve hâlen aktif bir şekilde mûsikî faaliyetlerine devam eden Soyata'nın, Türk din mûsikî sahasında da oldukça fazla çalışmalarının olduğu tespit edilmiştir. 1976'da Ankara Radyosu'nda göreve başladığı dönemde TRT için yapmış olduğu toplam beş programın birincisinde, Türk din mûsikî sahasında yapmış olduğu çalışmaların profesyonel manada ilkinde imza atmıştır. Bu programlardan birincisinin bant kaydında, Türk din mûsikî sahasında dahi unutulmaya yüz tutmuş ve icrâsının ise günümüzde çok az yapıldığı "Perde Kaldırma" ismi verilen bir "formun" Soyata tarafından icrâ

edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Günümüzde hâlen TRT arşivlerinde muhafaza edilen bu bant kaydının, tarihî bir literatür verisi olarak Türk din mûsikîsi sahasında repertuar ve formlarla ilgili çalışmalar yapan/yapacak olan araştırmacıların dikkatlerine sunulmuştur.

1989'da Kültür Bakanlığı bünyesinde kurulan Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu'na, Ahmet Hatipoğlu'nun teşviki üzerine 1990'da kurucu sanat yönetmeni olarak atanan Soyata, 1997 yılına kadar bu görevini devam ettirmiş, Türkiye'nin yanı sıra yurt dışında birçok ülkede çeşitli faaliyetlerde öncülük etmek suretiyle özellikle Türk din mûsikîsine dair kültürel birikimini ülke dışına taşımıştır. Bu faaliyetleri arasında özellikle Konya Mevlevî gruplarıyla Hz. Mevlâna'nın torunlarından olan Celâleddin Bakır Çelebi ve Kâni Karaca ile birlikte verdiği konserler yer almaktadır. Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu bünyesinde 1990-1997 yılları arasında icrâ edilen birçok Mevlevî Mukâbelesi'nde ise tanbûr icracılığı yapan Tefîk Soyata, aynı koro bünyesindeki mûsikî heyetiyle 1991'de "Polonya Bidgoşzu Müzik Festivali'nde düzenlenen "Otantik Müzikler Yarışması"nda dereceye girerek "en iyi şef ve en iyi müzik" ödülünü almıştır. Bununla birlikte, 1991'de Amerika Newyork'ta Türk Günü Yürüyüşü'nde, 1992'de İspanya Sevilla Expo Fuarı'nda, 1993'te Fransa Lyon'da, 1995'te Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da, 1996'da Avustralya Adelaide Festivali'nde konserlere katılmıştır. Tüm bu faaliyetlerin Türk din mûsikîsi saha çalışmaları açısından bir emsal teşkil etmesi ve literatürde fazlaca yer verilmeyen mezkûr faaliyetlerin, bu makale çalışması ile araştırmacıların dikkatine sunulması sağlanmıştır.

Türk mûsikîsinin muhtelif formlarında birçok bestesi bulunan Tefîk Soyata'nın, Türk din mûsikîsi sahasında da velûd bir bestekâr olduğu âşikârdır. Tefîk Soyata'nın, Türk din mûsikîsi formlarında bestelemiş olduğu eserlerinden çoğunluğunun İlâhî formunda ve nadiren Tevşîh formunda olduğu tespit edilmiştir. İlâhî formunda bestelemiş olduğu üç eseri ise beste yarışmalarında dereceye girmiştir. 2016'da *Bu Vücudum Şehrine Bir Dem Giresim Gelir* isimli eseri birinci, *Hak Yolunu Gözlerisen* isimli eseri üçüncü, 2019 yılında *Yalancı Dünyâya Aldanma Yâ Hû* isimli eseri birinci, 2021 yılında *Canlar Canını Buldum* isimli eseri ise üçüncü seçilerek ödüle lâyık görülmüştür. Ayrıca, kendisiyle yapılan mülâkatta edindiğimiz ve bu makalede yer verdiğimiz eserlerinin dışında da bestelerinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Tefîk Soyata'nın 14'ü İlâhî, 3'ü Tevşîh formunda olmak üzere makâmsal analizlerini yaptığımız toplam 17 eserinde, Cinuçen Tanrıkorur, Necdet Yaşar, Ferit Sıdal gibi Türk mûsikîsinin önemli mûsikîşinâslarından görerek âşinâlık kazandığı "besteleme" tekniklerini, çalışmamıza konu teşkil eden bestelerinde de benzer şekillerde yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tefîk Soyata'ya ait bestelerin TRT tarafından makbul görülen besteleme tekniklerine uygun olduğu fakat birkaç eserinde vezin kusurlarından kaynaklanan bazı prozodik uyumsuzluklar olduğu anlaşılmıştır. *Be Hey Derviş Ne Gezersin*, *Bu Vücudum Şehrine Bir Dem Giresim Gelir*, *Can Bu Tenden Gitmedikçe Pervâneyim Kur'an'a Ben*, *Cerrâhî'ye Gel Hemân*, *Geldim Sana Kan Ağlayarak Sızlayarak Bak*, *Gerek Güneş Gerek Yıldız*, *Hamd ü Senâ Eylerim Rabbime Ben bî-Aded*, *Hüseynî Talas Seyranı*, *Mülk-i Bekâ'dan Gelmişem*, *Yalancı Dünyâya Aldanma Yâ Hû* isimli bestelerinde yer yer çok az da olsa açık ve kapalı heceler prozodi kuralına uymadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma bünyesinde makâmsal analizi yapılan İlâhîlerin incelenmesi sonucunda ise;

Dinî mûsikî eserlerinin güftelerini, tıpkı klasik dönem bestekârlarının eserlerinde de tercih edildiği gibi Yûnus Emre, Azîz Mahmûd Hüdâyî, Fâtih Sultân Mehmed, Mevlânâ gibi mutasavvîf şairlerin manzumelerinden seçtiği, eserlerin sonlarına ise Kelime-i Tevhîd ve bazı zikir terennümleri eklediği, bu bağlamda da kanaatimizce Türk mûsikîsine özgü "geleneksel bestekârlık" üslûbunu da benimsediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tefîk Soyata'nın düyek usûlü ile bestelemiş olduğu *Gönül Hûn Oldu Şevkinden Boyandım Yâ Rasûlallah* güftesi ile başlayan Tevşîhinde sonuna eklenmiş olan Tevhîd lafızları bölümü farklı bir usûlle (sofyan) bestelenmiştir. Bu Tevşîh örneği, 1800'lü yıllarda yaşamış olan Dellalzâde İsmail Efendi'nin bestelemiş olduğu, güftesi Yûnus Emre'ye ait olan *A Sultanım Sen Var İken* adlı Tevşîhine benzer niteliktedir. Örneklerde de verildiği gibi Soyata'nın genel itibarıyla İlâhî ve Tevşîhlerindeki şema yapısını, "zemin + nakarat", "zemin+ nakarat+ meyan+ nakarat" şeklinde tercih ettiği tespit edilmiştir.

Tefîk Soyata ile yapılan mülâkatta, beste yapmadan önce güftenin edebî manada incelenerek hangi usûle uygun olduğunun tespit edilmesi gerekliliğine değinerek, "fâ'ilâtün" veya "müstem'ilün" kalıbıyla yazılmış bir manzûmenin devr-i hindî, ağır aksak usûllerinde bestelenmesinin daha uygun olacağını, aksi taktirde usûl darlarıyla bir uyumun ortaya çıkmayacağını aktarmıştır. Bu bağlamda Tefîk Soyata'nın incelenen eserlerinin, "güfte-vezin-usûl münasebeti" açısından uyumlu oldukları sonucuna varılmıştır.

Makâm analizleri sonucunda bestekârın, İlâhî ve Tevşîhlerinde ağırlıklı olarak makâmın tiz bölgelerinde genişleyen perdeleri tercih ettiği görülmüştür. Hicâz makâmındaki İlâhîlerde genellikle seyir özelliklerinin

dışına çıkılmadığı ancak *Cerrâhî'ye Gel Hemân* adlı eserin meyanında Eviç perdesi üzerinde Segâh çeşnisi uygulandığı tespit edilmiştir. Hüzâm makâmındaki İlahîlerde genellikle seyir özelliklerinin kullanıldığı ancak *Hamd ü Senâ Eylerim Rabbime Ben bi-Âded* isimli eserinde, Hüseyinî perdesinde Nişâbûr çeşnisini, Nevâ perdesinde Hicâz, Sabâ ve Nihâvend çeşnisini, Dik Hisâr perdesinde eksik Segâh çeşnisini kullandığı görülmüştür. Ayrıca yine, Mâhûr makâmındaki İlahî de Gerdâniyye ve Râst perdelerinde Çârgâh, Bûselik perdesinde Kürdî çeşnilerinin kullanıldığı; Tevşîhlerin incelenmesi sonucunda ise Isfahân makâmındaki Tevşîhde Nevâ perdesi üzerinde Râst, Nişâbûr ve Bûselik, Eviç perdesinde ise Segâh çeşnileri kullanıldığı, Sûz-i Dil makâmında bestelenen Tevşîhde Hicâz, Uşşâk ve Bûselik çeşnilerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmüştür. Şevk ü Tarab makâmında bestelenen Tevşîh'in ise makâmın seyir özelliklerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Türk din mûsikîsi repertuarı ve eğitimi adına önem arz eden birçok eser veren Soyata'nın, dinî formlardaki eserlerinden yola çıkarak, nazariyata da hâkim ve mâhir bir bestekâr olduğu, yapmış olduğumuz analizlerle gözler önüne serilmiştir. Özellikle Türk din mûsikîsi formunda bestelediği eserleriyle dönemin yozlaşan mûsikî anlayışına rağmen, Türk mûsikîsinin kendine has özelliklerini bu eserlerinde muhafaza ettiği ve kadim bestekârlarının eserlerindeki makâmsal özellikleri kendi eserlerinde yansıttığı tespit edilmiştir.

2015 yılından bu yana Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılan dinî mûsikî kurslarında da nazariyat dersleri veren Tefik Soyata'nın, Türk din mûsikîsi sahasında yapmış olduğu tüm çalışmalarının ve bu alanda repertuvara kazandırdığı eserlerinden istifade edilmesinin, Türk din mûsikîsi eğitimi veren kurum ve kuruluşlar açısından önemi gözler önüne serilmiştir.

KAYNAKÇA

1A Takımı Bilgisayar Yazılım. (2017). *Notam*, [Dijital Yazılım].

Berrin B. (2021). “Berrin Bostancı ile TRT Ankara Radyosu Arşiv Taraması Hakkında Mülâkat” (Görüşmeci: Hamza Cemcir), *Telefon Görüşmesi*, Tokat.

Cemcir, H. (2021). “Tefik Soyata Eserleri Arşivi” (İstinsah Eden: Hamza Cemcir), *Görüşme Transkripsiyonu*, Ankara.

Ediz, İ. (2018). “İsmail Ediz ile Mülâkat” (Görüşmeci: Hamza Cemcir), *Telefon Görüşmesi*, Tokat.

Ergun, S. N. (2017). *Türk Mûsikîsi Antolojisi*, Kayıhan Yayınları, İstanbul.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Pakalınlar, Y. (2021). “Yılmaz Pakalınlar ile Mülâkat” (Görüşmeci: Hamza Cemcir), *Telefon Görüşmesi & Görüşme Transkripsiyonu*, Tokat.

Soyata, T. (2018). “Kızılay TÜMEK'te Tefik Soyata ile Mülâkat” (Görüşmeci: Hamza Cemcir), *Görüşme Transkripsiyonu*, Ankara.

Tüysüz, F. (2021). “İlahîlerin Genel Özellikleri, Şekilsel Yapıları ve Benzer Özellikler Taşıyan Bazı Türk Din Mûsikîsi Formlarının İlahî Formu Olarak Tasniflendirebilmesine Dair Bir Görüş”, *Journal of Arts*, 4(4), 237-254.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.